

1844

Fimmtudaginn 21. október 1993.

Nr. 288/1993. **Ákærvaldið**

(Hallvarður Einvarðsson ríkissaksóknari)
gegn

X

(Örn Clausen hrl.).

Ákæra. Brenna. Öryggisgæsla. Frávísun frá héraðsdómi.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Ríkissaksóknari áfrýjaði máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 5. júlí 1993 samkvæmt heimild í 147. gr. laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála „einvörðungu um lagaatriði og til ákvörðunar refsingar eða annarra öryggisráðstafana, sbr. 62. og 63. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940“. Þess er krafist, að ákærða verði dæmd til refsingar, en til vara gert að sæta öryggisgæslu á viðeigandi stofnun.

Af hálfu ákærðu er krafist staðfestingar héraðsdóms, en til vara vægustu refsingar.

Nokkur ný gögn hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

I.

Sakfelling ákærðu er ekki til endurskoðunar fyrir Hæstarétti.

Eins og rakið er í hinum áfrýjaða dómi, rannsakaði Hannes Pétursson yfirlæknir geðheilbrigði ákærðu. Í skýrslu hans 30. mars 1993 kom fram það mat, að á þeirri stundu, er hinn umræddi verknaður var framinn, hefði geðslag ákærðu verið sjúklegt og hún væntanlega átt við ranghugmyndir að stríða, þannig að dómgreind hennar og raunveruleikamat hefði verið skert. Hann taldi líklegt, að við þær aðstæður hefði hún átt erfitt með sjálfsstjórn og viðbrögð hennar hefðu orðið óvænt og jafnvel heiftarleg. Yfirlæknirinn taldi ólíklegt, að refsing myndi bera árangur í þessu tilviki, en ákærða þyrfti á að halda reglubundinni geðlæknismeðferð og félagslegum stuðningi. Fyrir héraðsdómi sagði Hannes Pétursson, að sjúkdómur ákærðu hefði ráðið gerðum hennar, en sagði

„það ekki myndu vera til bóta fyrir ákærðu eða sjúkdóm hennar, ef hún yrði svipt frelsi sínu, heldur þvert á móti“.

Af bréfi Halldóru Ólafsdóttur geðlæknis til Rannsóknarlögreglu ríkisins 11. október 1993 verður ráðið, að ákærða dvaldist á geðdeild Landspítalans frá 2. mars til 21. júní 1993. Í bréfinu segir: „Var mjög veik í byrjun dvalar og vísast í vottorð Hannesar Péturssonar geðlæknis frá 30.03. 1993. Sjúkl. var til góðrar samvinnu um alla meðferð þann tíma sem hún dvaldi á deildinni. Hún losnaði fremur fljótt við sturlunareinkennum svo sem ranghugmyndir og ofskynjanir og varð þokkalega rauntengd, en var hins vegar lengi með væg maníueinkennum, ör, eirðarlaus, kvíðin og uppspennt. Inn á milli bar jafnframt á þunglyndiseinkennum, sem stóðu þó stutt, aðeins hluta úr degi.“ Í bréfinu kemur fram, að eftir útskrift hafi ákærða verið á fyrirbyggjandi lyfjameðferð og í reglubundnu eftirliti hjá geðlækninum. „Hún hefur verið vel rauntengd þennan tíma, en eins og áður hefur ástand hennar einkennst af vægum stuttvarandi sveiflum milli örlyndis og geðlægðar. Hún hefur haft allgott sjúkdómsinsnsæi og farið vel eftir fyrirmælum varðandi meðferð.“ Loks kemur fram í bréfi Halldóru Ólafsdóttur geðlæknis, að ákærða hafi lagst aftur inn á geðdeildina að eigin ósk 29. september sl. vegna þunglyndis, en hafi útskrifast „í dagstatus“ 11. október við mun betri líðan og verði í slíku eftirliti í nokkrar vikur.

Með hliðsjón af þeim læknisfræðilegu gögnum og umsögnum, sem fyrir liggja, ber að fallast á það með héraðsdómara, að eigi séu efni til þess að ætla, að refsing beri árangur gagnvart ákærðu. Verður henni því ekki gerð refsing, sbr. 16. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

II.

Lög nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála leystu af hólmi lög nr. 74/1974 um sama efni. Í 1. mgr. 117. gr. nýrri laganna segir, að hvorki megi dæma ákærða fyrir aðra hegðun en þá, sem í ákæru greinir, „né heldur dæma aðrar kröfur á hendur honum“. Þetta er samhljóða upphafsákvæði 3. mgr. 118. gr. eldri laga. Í niðurlagi þeirrar greinar var kveðið svo á, að dómara væri rétt undir sama skilorði og varðandi aukaatriði brots að dæma eftir öðrum refsíákvæðum en segir í ákæru. Sams konar ákvæði er og í niðurlagi 1. mgr. 117. gr. núgildandi laga, en þar segir að auki: „... þó aldrei

aðrar kröfur en þar greinir“. Þá er þess að gæta, að í 116. gr. laga nr. 19/1991 eru gerðar nokkru ríkari kröfur til framsetningar í ákæruskjali en fram komu í 115. gr. laga nr. 74/1974, þótt um svipaðar formreglur sé að ræða.

Í gildistíð laga nr. 74/1974 tóku dómstólar til meðferðar kröfur ákæruvalds um ákvarðanir samkvæmt 62. og 63. gr. almennra hegningarlaga, þótt þær kæmu ekki fram í ákæruskjali. Með hinum nýju lögum um meðferð opinberra mála er á margvíslegan hátt mælt fyrir um breytta saksóknarhætti, enda var nýskipan á meðferð ákæruvalds meðal meginmarkmiða laganna. Ákvæði laga nr. 19/1991 um kröfugerð í ákæru verður að skýra með sérstakri hliðsjón af því, enda verður að telja eðlilegast að gera ákæruskjal þannig úr garði, að ákærði og verjandi hans fari ekki í grafgötur um þá kosti, sem fyrir hendi eru, og mál hljóti efnislega meðferð fyrir dómstólum á þeim grundvelli. Ber því að staðfesta þá niðurstöðu héraðsdómara að vísa frá héraðsdómi varakröfu ákæruvaldsins um, að ákærðu verði gert að sæta öryggisgæslu á viðeigandi stofnun, sbr. 62. og 63. gr. almennra hegningarlaga.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað verður staðfest. Áfrýjunarkostnaður málsins greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda ákærðu, Arnar Clausen hæstaréttarlögmanns, 60.000 krónur.

D ó m s o r ð:

Ákærðu, X, er ekki gerð refsing.

Varakröfu ákæruvaldsins um öryggisgæslu ákærðu er vísað frá héraðsdómi.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað er staðfest.

Áfrýjunarkostnaður málsins greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málflutningslaun skipaðs verjanda ákærðu, Arnar Clausen hæstaréttarlögmanns, 60.000 krónur.